

TRAVMA ve DİĞER PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR –II

Melike Guzey

2021

PSİKOZ NEDİR?

- Gerçeklikle bağların kopmasına ve günlük işlevlerini yerine gerilememesine neden olan psikolojik rahatsızlık.
- Şizofreni, şizoaffektif bozukluk, şizofreniform bozukluk, kısa psikotik bozukluk, sanrısız bozukluk, tıbbi bir duruma bağlı olarak ortaya çıkan psikotik bozukluk ve madde kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan psikotik bozukluk
- **Pozitif Belirtiler:** Halüsinasyonlar + Delüzyonlar
- **Negatif Belirtiler:** Dezorganize konuşma, düşüncelerin bulanıklaşması, tehlikeli davranışlar, hareketlerin yavaşlaması, özbakımın azalması, ilgisizlik ve kişilerarası ilişkilerin bozulması, duygulanımın küntleşmesi, duygudurumda dalgalanmalar

TRAVMA VE PSİKOZ ARASINDAKİ TARTIŞMALI İLİŞKİ

- Erken dönem modeller → Genetik/biyolojik
- Güncel yaklaşımlar → Gen-çevre etkileşimi
- Bateson - Çifte bağ teorisinde (double bind)
- Psikozlu hastaların bildirimleri

ERKEN DÖNEM PSİKOSOSYAL FAKTÖRLER

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

Varese ve ark. (2012):

- çocuklukta cinsel, duygusal veya fiziksel istismar, duygusal ihmal, zorbalık ve ebeveyn ölümü psikoz geliştirme riskini üç kat artırmaktadır
- Geç başlangıçlı (40-60 yaş) veya çok geç başlangıçlı (60 yaş ve üzeri) şizofreni benzeri psikozu olan kişiler de gözlenmektedir.

PSIKOZ RİSKİNDE ÖMÜR BOYU ARTIŞ

YETİŞKİNLİK ÇAĞI TRAVMALARI

Beards ve ark. (2013)

- 1968 ile 2012 yılları arasında 16 çalışma
- olumsuz yaşam olayları karşısında psikoz riskinde üç kat artış olmakta

Brown ve Birley (1968),

- olayların sayısının psikoz başlangıcından kısa bir süre önce artmakta

- Yaşam olaylarının kümülatif etkisi
- Yetişkinlik ve çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının etkileşimi

FARKLI TRAVMA TÜRLERİ FARKLI PSİKOTİK BELİRTİLERLE İLİŞKİLİ Mİ?

- Çocukluk çağı cinsel istismarı → işitsel halüsinasyonlar
- Bağlanma travması → Paranoid sanrılar
- Fiziksel istismar ve zorbalık → Paranoya + İşitsel halüsinasyonlar
- Cinsel saldırı, tecavüz → Sanrısız parazitoz
- Çocukluk ensest öyküsü → Cinsel sanrılar
- Partner kaybı → Bölünme (partition) sanrıları

TRAVMA VE PSİKOZ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ROL OYNAYAN MEKANİZMALAR

1. Bilişsel şemalar / Bağlanma

- bağlanma kalitesi
- bağlanma kaygısı
- bağlanmadan kaçınma

2. Yaşamı tehdit eden olayların kişinin sosyal dünyaya yönelik algısı üzerindeki etkisi

- Paranoid düşünceler,
- Sosyal izolasyon

TRAVMA VE PSİKOZ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ROL OYNAYAN MEKANİZMALAR

3. Benlik algısı

- kaygı ve depresyon

4. Disosiyatif belirtileri

- tutarlı bir kimlik duygusunun gelişimini engelleyebilir

5. HPA aksisi

- dopamin aktivitesinde artış

6. Beyin yapısı

- amigdala ve hipokampus hacimlerinde azalma

7. Genetik

- pozitif - negatif belirtiler

DİSOSİYASYON NEDİR?

- DSM-5
  - “bilinç, bellek, kimlik, duygu, algı, beden temsili, motor kontrolü ve davranış bütünlüğünün bozulması veya kesintiye uğraması”
- Benlik algısından kopma (depersonalizasyon), gerçeklik algısından kopma (derealizasyon), duygusal hissizleşme, bedenden ayırışma deneyimi, kişinin çevresine yönelik farkındalığının azalması, disosiyatif amnezi
- Bilinçteki değişiklikler
- Kişinin kimliği, egosu veya benlik duygusu içindeki bölünme
- SAVAŞ-KAÇ-DON

DİSOSİYASYONUN TANIMLANMASI

- Süreklilik/Süreç-Sınıflandırma
- **Durumluk Disosiyasyon:**
- Travmatik olay sırasında (peritravmatik) ve travmatik olaya karşı
- **Sürekli Disosiyasyon:**
- Farklı durumlar karşısında değişmeyen, bireysel bir özellik
- Sonuç/Mekanizma

DİSOSİYASYON VE TSSB

- TSSB'nin en önemli risk etmeni → peritratmatik disosiyasyon
- TSSB belirtilerinin şiddetini artırır
- Travma sonrasında devam eden sürekli disosiyasyon
- Travmatik olayın kodlanmasını bozan bilişsel bir süreç
- Olumsuz duygu ve fizyolojik stres tepkilerinin azaltılması